

Matye'ka Béla

Zenei értékesítés.

ZENEAKADÉMIA
LISZT MŰZÉUM

I.

Liszt Ferenc.

Önképzőköri előadások

az I. Köt. (Verbőczy) gimnáziumban

1909-ben. (VII. oszt.)

SACHSE E.

papírkereskedése

Budapest, II., Irma-tér 2.

Tartalom.

I. Bevezetés: Liszt Ferenc internationalis jellege.

II. Tartalom: 1) Liszt dialektai és nyelvészeti egyéniségében
nyilvánuló magyaraitása.

2) Liszt F. gyermekkor.

3) Liszt F. Párisban.

4.) Nagy lelki küzdelmei.

5.) Paganini fellépése és hatása Lisztre.

6.) Liszt jelentősége a zongora terén.

a) Technikai.

b) Szellemi tekintetben.

7.) Liszt F. zongorajátéka.

8.) Liszt F. vándorélete. Magyarországi
látogatásai.

9) Fölhagyta virtuóziatással s Weimában
telepszik le.

 10) Személyiségi jellemzői.

11.) Liszt vallásossága. Egyházi tevékenységei.

12.) Liszt jótékonyága.

13.) Utolsó évei s halála.

III. Bevezetés.

Liszt Ferenc.

A mult századnak Rétöré-
sivül egyik legendásivül
xenci jelképe Liszt Ferenc.
E név, mely annyisot hárba,
forrongásba hozta a művészi-
lágot, minden magyar ember
kellet büszkeséggel töltheti el,
mert a magyar művészetnek - este era-
latt nemcsak a zenét, hanem a mű-
vészetnek minden ágát - ő ^{csaknem} ~~ők~~ egye-
dül alapja, kinek jelentősége nemcsak
a szűkebb hazai körre korlátozódik,
hanem úgy valóban internacionális
jellegű. Mert végül a magyar művészet-

történet bármelyik Rimaszlo' alatti,
 egy Petőfit, egy ~~Shunka~~^{szókat} egy Aranyt,
 egy Erkel Ferencet, mindannyian
 jelentősége, holott számukban első-
 rangú mesterek, főleg csak magyar
 szempontból van sa Rülöld alig,
 vagy csak nagyon keveset tud rólok.
 Liszt Ferenc nevé azonban örökké
 a művészettörténet aranylapjára ma-
 rad véve, s kellemé a világ történet
 legnagyobbjai Rótt foglalt helyet
 s a nagy lángész genialitásának híre
 századokon át éreztetni fogja min-
 dent büszkére hevet. Itt nagy kel-
 lemé Rótt tartott, a Rótt a filoso-
 fia "Übermensch" nével illet s a
 Rótt az élettől való elhúzásán
 Rótt egy soha kimeríthető ír

támad, mert éppen Riváló' tehetséggel felruházott rendkívül határozott, kifejezett individualitásuk különbözteti meg őket az egyszerű tehetségtől.

Liszt hallatlan sikereinek nagyrészt ezen rendkívüli egyéniségének köszönhető. Soha nem volt művészt annyira ünnepezt, annyira körülbajongott, oly népszerű, mint Liszt Ferenc. Minden gyermek ismerte az élesen modellirozott, méltóságos fejet, hosszú leomló sima hajával, az energikusan előrelépő homlok alatt villogó két nagy szemével, a finom, jólékhízott ajkival. Nem volt pragnansabb, ismertebb arc Európában. Pusztán

megjelenésével mindenkét megnyert;
nem egyszer történt, hogyha hang-
verseny a Ralmával terembe lépett,
az egész Königsberg felállt s egyet-
tájsághozba tört ki. Császárok, ki-
rályok, pápák kitüntetésekkel,
címekkel, rendjelekkel halmozták
el, városok választották díszpol-
gárukká; a Königsbergi egyetem
doktor címmel tisztelte meg; megje-
lenését mindenütt a lelkesedés igazi
mámmora követte, dícsőség, diadal
tapadt minduntalan sarkaihoz.
Liszt egy fejedelm volt, Rine-
brandenburgban a nap soha leme-
nyeződött.

A Xene Rölto, az író, vagy a
Kongoraművész Lisztet illetve csak a

triumphus? Tegyük föl, hogy
 egy más, hasonló szellemi tehetsé-
 gekkel felruházott, de jelenté-
 telen Rilszki, hideg magatartásu
 egyen rendelkezett volna a virtu-
 ritás azon fokával, mint Liszt,
 komponálta volna azon hatalmas
 szimfoniai alkotásokat, a lelkesedés
 azon foka szinte elképzelhetet-
 len volna. Nem is a hangszerművészt,
 a "zeneszerző", vagy az író, ^{még} ~~de~~ a há-
 rom együttvéve sem, hanem csakis
 csaknem a megtestesülés epikusi
 várható, egyetlen, igazán túlnem-
 érő egyéniségben volt képes az
 egész művelt Európára ^{az említett} ~~alt~~ a
 magikus hatást gyakorolni.
 Szellemileg folyton működve, a mű-

vést, tudomány, társadalom, po-
litika erőket mindig keletkezett
Kisérve, ^{mint} az egész emberiség,
mint az egyes iránti jóindulata-
val s szeretetbellel méltóságával még
akkor is a világ kedvencévé lett
volna, ha a dővőség mámorító
s megifjító italát teljes mérték-
ben nem vette volna meg. Keve-
ly varázssal volt körülveve, mely
szinte a mesekönyvvel határos.
Itthon szívet megindító, eleven
nyelvel, melyet szívesen játszó
fiárasztott az egész keménykedő
világot bilincsekbe verte s egyrés-
mind hallgatóinak látkörét
szélesítette, mennyiben egyrészt
a régi mestereket ismeretlen, de

azért nem kevésbé értékes műveit
a nyilvánosság elé vitte, másrészt
a megélő, de akkor nevű után
is alig ismert kevesesőre, mint
Chopin és Schumann érdekében
határozottan közbelépett s így
ezen felismerését szívtette.
~~azokat a februári utakat~~
~~örökre megőrizte.)~~

ZENEAKADÉMIA
LISZT MÚZEUM

Liszt Ferenc 1811 okt 22-én
istóköszvilágította jelen született.
Apja Liszt Ádám, régi nemes család
ivadéka, Eszterházy herceg szolgál-
táiban állott mint kamérezs.
Sintén értett a zenéhez; több
hangszeren meglehetősen ügyességet
sajátította el Eszterházy herceg vas-
vári zenekarában, melynek Haydn

volt Karmester, főszolgálatot
 tett. Egy újabb bizonyíték azon
 állítás mellett, hogy a műlőre
 szellemi sajátosságai a gyermekek-
 re is átöröklődnek. Liszt Két
 alapjellelmében világosan
 kimutatható ezen átöröklődés,
 mert apjának Kenei fogékony-
 ságát egyeztetve apjának mű-
 vallásos érzésével. Apjától örökölte többek
 közt nagy erőteljes, kifejezőteli aronosságait,
 mint lovagias, előkelő magatartását. Kenei
 tehetsége
 hajlandósága rendkívül korán mutatko-
 zott, az első Kenei benyomást, az saját
 beoallása szerint a cigányoktól nyerte,
 magyar noták, magyar dalok mesélték
 a gyermek Lisztnek; ugyanazon, melyek
 később szimfóniáiban oly szép megörö-

Kötett. Mint 9 éves fiú már fellejt
 Sopronban, majd pedig Párisban
 egy kolozsáki sikert ért el, hogy több
 magyar mágnás kézenk nyilatkozott
 műveiről, ~~artéséneket~~
~~Ki Képzésének~~ Költészeit beven át federmi.
 A belátással bíró apa nem ragadtatta
 el magát ezen első siker által, hogy fia-
 nak fenomenális tehetségét enyhéssé
 ragyogtassa, hanem Bécsben telepedett le
 s Czernyinek a fia végkiépítésére.
 Mint igazi művész kerülve Ki Czerny
 szolid iskolájából 1822-23-ban két
 nagy hangszeren fényes sikerrel mutat-
 kozott be a "Keményvel" Bécsi Község
 előtt. A második hangszeren az a ritka
 szerencse érte, hogy Beethoven, Kinek Kisebb
 fanatikus apostola lett, egy csókkal tüntette Ki.
 Felbuzdulva e sikerre az apja-

nem tevé az volt, hogy fia a párisi
 kenedin a híres Cherubini versenyén
 alatt mint kenesen is ki Réperre ma-
 gát, de egy aridegeneknek az inté-
 ketbe való felfételek szigorúan tilto'
 rendelet követhetében a Riváló mű-
 intézet kapui zárva maradtak előtte.
 Liszt vigasztalhatóan volt, minden
 elcsorítottak nélkül maga becsületét
 is, "írja egyik levelében. *Ex*

Keencsére maga lábán is mehta-
 lálta az utat; a magyar és osztrák máná-
 sok ajánlólevelei lassankint megnyitották
 előtte a párisi előkelővilág salonjait.
 Napfordultával a nemesség, a művészek,
 tudósok, sával az egész művelt Páris kedve-
 ce lett a kis Liszt. Ha már eddig is bel-
 kesülve fogadták a "kis Herculest" a

„második Mozartot”, ahogyan nevezték, úgy most határt nem ismerő innepeltetéssel adórták a phanomenális tehetségre, ki elbűvölő eleganciája, stellemessége, jószíve, szép arisztokratikus megjelenésével mindenkit elragadott. Nemcsak a mint kevesek is bemutatkozhatott a jövendő Rózsaszék előtt. Egy felvonásos operájával: „Don Sancho”-val, mely sajnos elcsúszott, oly sikert aratott, hogy Tourrit, a cím szerep éneklője Karján vőre a 14 éves szerőt a belkedestől tomboló Rózsaszék elé. Később kivül szilárd, megállapodott jellemnek kellett először Lisztnek málnie; hogy ezen díszséget, szinte határtalanúságba menő ovatiót elnem

támoztatták. Itmi minden más
 hasonló romi gyermek fejlődésére fel-
 télenül páros hatásu lett volna,
 az nekicsakis hasznára vált. It
 legelőkelőbb társadalmi körökkel
 való folytonos érintkezés, a társal-
 gas formáinak korai elhagyatása tették
 azt, hogy nem csak művészténné, ha-
 nem az életnek is hasonló nagy mes-
 tere lett.

Párisból több ^{hangverseny körutát} ~~művészténné~~ test Angliába,
 Schveitba, a franciaországi városokba
 (1824-25), majd pedig a sikerértől, a
 társadalmaktól kimerülve Boulogne
 sur Merbe vonul tengeri fürdőzéire.
 Ott éri 1824-ben életének első nagy csapása
 apja meghal s a 16 éves fiu idegenben,
 veretők nélkül mindenkitől elhagyat-

va látja magát. Nem hagyja aron-
 ban magát a sorstal' legyőzni; anyja'
 val Páriba költözik, hogy ott köny-
 ra órákkal birtos existenciát teremtsen
 sen magának. Csak nagyritkán
 lép nyilvánosság elé; lehető legna-
 gyobb visszamúltságban, nagy belső
 küzdelemtől győzve telnek el a
 "Következő" évek. Egyedül a vallásban
 vigaszt keresve, melyhez már gyermek-
 korától legbensőbb szeretettel vonzó-
 dott, művészetét a vallás szolgálatá-
 val akarja feleleveníteni az egyházi kö-
 telékrebe kívánni lépni. Testileg
 sokszor beteg, ^{visszaomul} ~~elcsúsz~~ magát a világtól
 el.

Csak a júliusi forradalom ^{ennek} követ-
 keztében a szírirodalom és művészetek terén

beállott szabadosb légkörrel
rára a föl almaiból.

Megnagyobb, nyugodt döntő
befolyással volt reá Paganini, a
masceni hegedűkirály francia fellé-
pése 1831-ben. Paganini játékaiban
meggyilóuló közvetlenség, érzel-
mi bensőség, mellyel kifejezésre
juttatta minden legmélyebb érzel-
meit, mely mintegy tökére volt egyén
individualitásának egy egész új vilá-
got lát felcölte. Felismeri művészi
hivatását. Teljes igyekezettel lát hozzá
egy idő óta elanyagolt technika-
nak tökéletesbítéséhez; Paganini mér-
hetetlen technikai tudásának a con-
goratechnika való átültetését tűri
ki célján. S később is fogásai

volságát kibővítésével megalapító-
ja lesz egy új Kongoratechnika-nak.

De nem ez a fő érdeme. Liszt ve-
tette meg azon új, magasabb kongora-
játék alapját, melynél a virtuózitás
nem öncél, hanem eszköz a műre-
mek tökéletes visszaadására, mely
elvileg a bravourt a szellem alá
rendeli, az ^{egész} Technikai Készségt-
séget csak mint magasabb szelle-
mi intuíciók megalósítójaul tekni-
zi. Liszt maga, kongorájával egy szí-
vet egy lelket alkotott. Ami a hajós-
nak a fregattója, ami az arabnak
a lova, az volt neki Kongorája. En-je
nyelve, élete, volt. ^{Itt} Kongorájának ^{ra bízta} ~~am~~
tőle álmait, szenvedéseit, örömeit,
szenvedékeit, egyjével a kongorában

gyökeirett egész élete. "Megfélemlítői és egyrészt mind fölemelőnek mondja
 Heine játékát, ki nagy bámulója
 volt Lisztnek. Nem is bámulatos
 technikája kölcsönözte Lisztnek
 játékának azt az utóérhetetlen
 varázst, hanem a szellem, az
 érzelmi mélység-nagyság, a geni-
 alitás, démoni szenvedély. "Liszt játé-
 ká meggyőzővé válása, a földi gar-
 lásáigoktól mentes abszoluth mű-
 vést megtestesülése" mondták.

További életének csak legfonto-
 sabb eseményeire akarok utalni.

Párisból Thalberggel való versengése
 után ^(mikor a francia esprit) arra a kérdésre, hogy ki nagyobb,
 Liszt-e vagy Thalberg, arra felelt,
 hogy Thalberg az első, de Liszt az

egyetlen, d'Agoult grófnával Genfben
telepedett le, majd Rostitül Kasul
utaxxa Európát művészetével s min-
demitt szenzációs sikert ér el. Velen-
cében éri az 1838 pesti nagy áradás hí-
re s feltámad benne a honvágy skere-
tett, réglátott hazája iránt. Először érer-
te a „haza” szónak hatalmát.

Tizenöt év múlt el mióta apjával
a nagyházba költözött s ez idő alatt
Franciaország lett szinte második
hazájává. ^{Most} ~~Elmet~~ érekte, hogy nem
francia, hanem magyar vér perseg
ereiben s ezt tetteivel is bebizonyította.
Rögtön utna indul hazája felé,
hogy jótékony célú hangversenyekkel
a nagy nyomort enyhítse. S ő Ri miatt
egy triumfator járta be mai eddig is

az egész világot, haradjában szinte
 meserőnivalóval határos diadalokban
 volt része. Porosnytól egész Pestig tartott
 diadalútja. Pesti bevonulásakor a
 nép exrei állottan sorfalat, díszlars-
 mák, dízelőadások egymást követik,
 a nemzeti sünhőrből a nemzet
 hődolata jelenlétét, mint a
 magyar szellemi haladás külföldi dísz-
 képviseletének a díszkarát nyújtja ^{ának}
 át. De ki tudná ezen ünnepeket
 végtelen sorát elmondani! Több hang-
 versenyt ad jótékony célra ^{előbb közt} megalapít-
 ja a ^{dét} ~~zene~~ akadémiát. Gyakran benyo-
 másokkal telve hagyja el ismét hazáját
 s még egy decceniumig folytatja vándor-
 útját, mely keresztül Károl veretén egész
 Európában, északról délre, keletről nyugatra

Diadalittasan, az egész világ
 bámulatára 1847-ben került virtu-
 óz pályájával a Weimari^{ban} ~~Altenburg~~
~~ban~~ települt le mint udvari Karmagy,
 hogy exentab csak a Kénekerésnek,
 Karmesterség és pedagógiaának éljen.
 A régi clausius Weimar, melynek utcá-
 in egy fél század előtt még egy Goethe
 egy Schiller járkált, vjélekre kel.
 Mint igazi fejedelem ~~székel~~ itt Liszt
 Wittgenstein hercegnő oldalán a
 paraszterendezésű, Altenburgban.
 Liszt Kenei Rözponttá teszi Weimart,
 a legkiválóbb művészeket gyűjti ma-
 ga köré, akik csak egy renaissance-feje-
 delem. Rendkívül nagy pedagógiai
 munkásságot fejt ki; a kongorami-
 vést legnagyobb viományait ma-

gában egyesítve, azt egy csoport
nagytehetségű tanítvány lelkebe
ülteti át. Emellett szóval és tettel
működött Wagner érdekében, egyen-
geti a nagy mester útját s nagy
idő és pénz áldozat árán létrehozta

Wagner Lohengrinjének első előadá-
sát. A lángész intuitívjával ismerte
fel Wagner reformjainak jelentőségét,
s horderejét, s exaltál Riváló érdemeit
még egy Rülő nősen naggyal növelte.

Weimarban ^{szia} ~~született~~, sin-
fóniai Költeményeit is, melyek a
zeneművészet továbbfejlesztése döntő
befolyással voltak. Ennek meger-
sítése céljából tudnunk kell, hogy
Beethoven után Két irányban
fejlődött tovább a szinfónia. Egyrészt

folytatást nyert a Klasszikusoktól
 megalkotott formában Mendelssohn,
 Schumann által, másként azonban
 Berlioz által reformált új alakban,
 Ki minden ^{egy} művét költői szöveggel
 látta el, s az abban lejátszódó es-
 ményeket, érzelmeket, hangulatokat
 próbálta a zene nyelvére kifejezni. Ber-
 liozhoz csatlakozva Liszt teszi a szim-
 fóniai Költőményt önálló műfajjá,
 elveit kielégítően átadja az abszoluth
 zenével összekötő utolsó formát; vég-
 leg elfordul a Klasszikus szimfónia
 formájától s az alakot a ^{Költői} tartalom-
 tól teszi függővé. Mint minden nagy
 újító, úgy Liszt sem maradt támad-
 tatás nélkül; ~~egy~~ egész szellemi forron-
 gást idéztek elő szimfóniai Költőmé-

myei, bíráloi kinevezték, Ricsufoltán,
 abszurdumnak tartották a Rölleszt
 s a kene ezen egybeolvasztását, de Liszt
 nagy jelentősége érdekében tudta,
 hogy eljön majd az ő ideje is s azt
 azt felelte: „En tudok várni.” S
 az idő meghozta az elégtételt: műveit
 most kezdik érteni, alkotásai most
 kezdenek történeti.

1861-ben feladta weimari
 állását s Rómába költözött. Köris-
 mert dolog Liszt műveltségére. Itt
 fényes pályát, a diadalok, ünnepeket,
 az életnek minden élvezetét, melyben oly
 nagy része volt nem várhatták el, mind-
 nagyobb történeti belátással az örök re-
 valóság gondolata, mely végre abban szí-
 csosodott ki, hogy 1861-ben felvette a papi

rendet. Tünet kérdve Liszt főképen
 egyházi kénekereső, egymásután alkotja
 nagy egyházi kénekereseményeit mint a
 „Christus oratoriumot, „Extergomi misét,”
 „Szent Erzsébet legendáját” melyek
 mint az egyházi kéne reformáló művek,
 általános hatást keltettek.

Nyilvánosan Szentül kéneket jät-
 seolt, akkor is mindig jó tékonycélra.
 Jó tékonysága egyik legsebb vonása
 se tekintetben mintaképe az ideális
 műveken. Dacára, hogy egy egy hang-
 versenyével kéneket kéreett, abból soha-
 sem fogadott el egy krajcárt sem, ha-
 nem az mind jó tékonycélra ment. It
 jesti nagy áradásról ömlik hangverse-
 nyekinek bevétele az áradás oporta
 Rár enyhítésére adta a Kúlföldön adott

hangversenyeinek bevétele is mind Magyarországra folyt. A Római dóm-nak alapját is ő vetette meg, ő a „modern Amphion”, ki hangjainak hangjával megindította a Rómeót, hogy akkor úgy özeillettek, mint egykor Thebe falai” írja róla Gleine. A bonni Beethoven szobrot is ő mészárolta öme. Kinte ZENEAKADÉMIA LISZT MÚZEUM menő jótékony-sága nem ismeret határt. Nem volt olyan jótékony alapítvány, vagy iskolák és templomok újjáépítése, nem volt olyan támogatásra szomló művészi vagy általános érdekű vállalat, melynek létrehozásánál Liszt jótékonyágával tevékeny részt nem vett.

1875 óta, mint a magyar zeneakadémia elnöke minden évben ná-

Lunck töltötte a telest, s ha itt nem is
 találta ^{meg} ~~for~~ mindig ^{művészi} ~~legnagyobb~~ ige-
 nyének ^{megfelelő} ~~előleg~~ ^{találását} mégis,
 merengő óráiban lerajlott dicsősege tim-
 derkertjében a módorott: sokszor be kellett
 vallania, hogy ha máshol is voltan
 fényesen fényesebb napjai, oly igaz
 melegséggel, lelkesedéssel, ragas-
 kodással sehol sem találkozt mint
 hazájában.

ZENEAKADÉMIA
 LISZT MÚZEUM

Halála évében London, Páris,
 Szent-Pétervár kísérték fogadására,
 s ő előrehaladott Rora da cára is engedte
 a meghívásoknak. A farsadalmak ara-
 ban kimerítették, erősen meghűlt, de
 mindazonáltal elment Bayreuth-
 ba, hogy ott a Wagner előadásokat
 végigélessen. Ott lehetett ki nagy lel-

Rét 25 éves Korában 1886 jul 31-én.

Ime ez Liszt művészműve a
nagy vonásokban; egyike a legnebbek-
nek mit csak ember ^{valaha} befutott. Lisztet
mint embert elvezettünk ugyan, de
selleme fennél műveiben s az emlé-
ben, mert, együtt kenghetünk Stray-
Hánossal:

„Nem hal meg az, ki milliókra költi
Dús élete kincseit, árba napja mil;
Hannu lerátván, ami benne földi,
Egy éltető eszmévé finomul,
Mely fennmarad snötlön nőtista fénye,
A mint időben, térben távozik;
Melyhez tekint fel az utód erenye;
Óhajt remél, hisz és imádkozik.”

24.

ZENEAKADÉMIA
LISZT MŰZEUM

ZENEAKADÉMIA
LISZT MŰZEUM

ZENEAKADÉMIA
LISZT MŰZEUM

ZENEAKADÉMIA
LISZT MÚZEUM

ZENEAKADÉMIA
LISZT MŰZEUM

ZENEAKADÉMIA
LISZT MŰZEUM

ZENEAKADÉMIA
LISZT MŰZEUM

ZENEAKADÉMIA
LISZT MŰZEUM

ZENEAKADÉMIA
LISZT MŰZEUM

hő 2-6, kőzetűs on one re

ZENEAKADÉMIA
LISZT MŰZEUM

ZENEAKADÉMIA
LISZT MŰZEUM

MS-24

